

С. І. Киреєв

Відтворення

ВІДТВОРЕННЯ – систематичне поновлення соціально-економічних процесів. У будь-якому суспільстві процес В. включає: В. споживчих товарів і послуг; чинників виробництва; екон. ладу суспільства та вироб. відносин. Процес виробництва повинен поновлюватися як на мікро-, так і на макрорівні економіки. На мікрорівні економіки В. відбувається у процесі кругообігу і обороту капіталу, коли кожне підприємство пов'язане з ін. так, що капітали фірм переплітаються, утворюючи рух всього нац. капіталу. Внаслідок цього виникає певна цілісність, що називається макроекономікою, або сусп. В. При цьому осн. проблема полягає у тому, що в ринк. системі господарювання, побуд. на сусп. поділі праці та екон. відокремленості виробників, В. можливе лише за умови, якщо всі товари будуть реалізовані, а всі засоби виробництва і предмети споживання – відшкодовані, що передбачає дотримання певних макроекон. пропорцій. Вперше це усвідомив франц. вчений Ф. Кене, який 1758 у праці «Tableau economique» («Економічна таблиця») показав взаємодію 3-х класів – фермерів-орендарів (продуктив. клас), землевласників (поміщики і духовенство) і «безплід.» класу (ремісники і торговці).

До аналізу процесу В. у масштабах суспільства звертався К. Маркс, який створив теорію В. сусп. капіталу, яка складається з трьох взаємопов'язаних частин (теорій): абстракт. теорії реалізації; нац. доходу; екон. криз. В. сусп. капіталу виступає як його рух у сфері виробництва і обігу. Результат цього руху виражається у сукуп. сусп. продукті, який за вартістю складається з трьох частин: спожитого постійного капіталу (с), змін. капіталу (v) і додатк. вартості (m), а за натурально-речовою формою – із засобів виробництва (I підрозділ) і предметів споживання (II підрозділ). Умовою рівноваги є: $I (v + m) > II c$. Згодом відтворювал. схеми К. Маркса розвинув В. Ленін, який замість передумови про постійність органіч. побудови капіталу увів припущення про зростання цього співвідношення. Інтерпретацію схем К. Маркса і В. Леніна за допомогою міжгалуз. балансу запропонував В. Дадаян (приклад схеми розширеного В. за К. Марксом представлений у Табл.; знак мінус у даній схемі означає процес розподілу елементів знову створ. вартості).

**Табл. Числова схема
розширеного відтворення К. Маркса,
інтерпретована у вигляді міжгалузевого балансу**

	Фонд відшкодування			Фонд нагромадження			Фонд споживання	Всього
	I	II	Всього	I	II	Всього		
I	4000	1500	5500	400	100	500	–	6000
II	–	–	–	100	50	150	2850	3000
v	1000	750	1750	–	–	–	1750	0
m	1000	750	1750	-500	-150	-650	-1100	0
Всього	6000	3000	9000	0	0	0	0	9000

У сучас. зх. екон. літературі безперервність сусп. В. розглядається у моделі екон. обороту, де суб'єктами економіки є домашні господарства, фірми і держава. Зв'язки між ними здійснюються у грошовій та натурально-речовій формах. Вихід. пунктом обороту є домашні господарства, які через ринок ресурсів постачають фірмам землю, працю, капітал, підприємн. здібності, а від фірм, через ринок продуктів, отримують (купають) товари і послуги. Рух благ у грошовій формі має зворот. напрямок: домашні господарства сплачують державі прямі податки, отримують – заробітну плату і різноманітні виплати; фірми сплачують державі прямі і непрямі податки, отримують – встановлені платежі та субсидії. Постійне повторення цих процесів утворює сусп. В. у рамках нац. економіки.

Типологія В. характеризується різноманіттям і має багатокритеріал. характер. Найбільш відомі два критерії: характер використання отриманого ресурсу доходів і якісна характеристика чинників виробництва та їх функціонування. Відповідно до першого критерію можна визначити такі типи В.: просте – повторення процесу виробництва у незмін. масштабах; розширене – повторення у збільшеному розмірі; звужене – повторення у скороченому обсязі. Відповідно до другого критерію розрізняють екстенсивне та інтенсивне В. Екстенсивне В. є однією з конкрет. форм розширеного В., коли відбувається збільшення масштабів виробництва за рахунок додатк. факторів виробництва на старій тех. основі і при тому ж рівні кваліфікації робітників. Такий тип В. не має перспективи, оскільки наражається на обмеженість ресурсів. Інтенсивне В. характеризується якісними змінами факторів виробництва та розвитком виробництва на інновац. основі.

Рекомендована література

1. Дадаян В. С. Экономические расчеты по модели расширенного воспроизводства. Москва, 1966;
2. Геєць В. М. Нестабільність та економічне зростання. К., 2000;
3. Сприяння сталому економічному зростанню в Україні. К., 2004.

Бібліографічний опис:

Відтворення / С. І. Киреєв // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2005. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-34419>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).